
Barna gyalogcincér

Dorcadion fulvum fulvum (SCOPOLI, 1763)

Homoki gyalogcincér

Dorcadion decipiens (GERMAR, 1824)

Védelmi kategória: Az ebben a fejezetben tárgyalt cincérfajok nem szerepelnek a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) által felállított, a veszélyeztetett fajokat tartalmazó listán. Magyarországon mindkét faj *védett*, pénzben kifejezett értékük 5000 Ft.

A faj életvitele: A barna gyalogcincér testhossza 16–22 mm. Szárnyfedői csaknem csupaszok. Az előhát nagyon durván, egyenetlenül pontozott, középen hosszában árokszerűen benyomott. Feje és előháta fekete, szárnyfedői, első csápíze, lábai – a fekete lábfejézek kivételével – vörösesbarnák. Ritkán szárnyfedői is feketék. Röpképtelen faj. Lárvai fűfélék gyökerein élnek. Az imágók április közepétől július közepéig aktívak, a talajfelszínen mozognak. Élőhelyét hazánkban a dombsági és sík vidéki kötött talajú élőhelyek képezik. Élőhelyein többnyire gyakori. A Dunamenti síkság szikes területein a pusztai gyalogcincér helyettesíti, míg a kis-alföldi és a Fejér vármegyei szikeseken átmeneti megjelenésű formák élnek, melyek alfaji besorolása vitatott.

A homoki gyalogcincér testhossza 11–14 mm. Alapszíne fekete, de a hátoldalt borító sötétbarna szőrözet elfedi, mely világosabb és sötétebb foltokból álló hosszanti sávokat alkot a szárnyfedőkön. A varrat mentén fehér szőrsáv húzódik. A szélesebb alkatú nőstényeken emellett még két világos, kevésbé kontrasztos sáv látható a szárnyfedőkön, míg a hímeknél a szárnyfedő nagy része sötét. A hasonló nyolcsávós gyalogcincér valamivel kisebb, és a szárnyfedő sötét-világos színmintázata sokkal kontrasztosabb.

A barna gyalogcincérnek sokféle színváltozata van, egyesek szinte teljesen feketék, de a csáp első íze akkor is barna (© Farkas Sándor)

A homoki gyalogcincér hím és nőstény példányai erős ivari kétalakúságot mutatnak. A nőstény szárnyfedőjén pizskosfehér sávok vannak, míg a hímén nincs ilyen (© Bérces Sándor)

Röpképtelen faj. Lárvája fűfélék gyökerei között él. Az imágók április közepétől július közepéig a talajon, fűcsomók között található. A homoki gyalogcincér hazánkban éri el elterjedésének északi határát. Nálunk a Duna–Tisza közének homokpusztáin él, ahol az általa benépesített homokpusztákon más gyalogcincérfajok többnyire nem fordulnak elő.

Elterjedés és állománynagyság: A barna gyalogcincérnek a jelen felfogás szerint négy alfaja ismert. A nálunk is élő törzsalaknak hazánkban kívül a következő országokból van előfordulási adata: Ausztria, Szlovákia, Csehország, Szlovénia, Szerbia, Horvátország, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Macedónia és Albánia. Magyarországon a sík és dombvidék nyílt, agyagos talajú, füves helyein általánosan elterjedt és gyakori. A homoki gyalogcincér Magyarországon kívül Romániában, Ukrajnában, Szerbiában, Szlovéniában, Bulgáriában és a Moldovában fordul elő. Hazánkban a Duna–Tisza közének homokpusztáin él, de előfordul a Szentendrei-szigeten is. A legtöbb példánya Örkény, Bugac és Fülöpháza térségéből került elő. A talaj felszínén élő, fűféléken táplálkozó faj.

Veszélyeztető tényezők: Az élőhelyek feltörése (beszántás), a bányászat, a halastavak létesítése, a beépítés, a túl- vagy alullegetetés, a belvíz, a kemikáliák erőteljes használata, a mélyebb talajvízszint, valamint az ezüstfa inváziója a legjelentősebb veszélyforrások. Az özön fásszárúak (akác, bálványfa, nyugati ostorfa) az élőhelyét erősen átalakítják, a gyepekben élő fajok eltűnését okozva.

A megőrzés érdekében szükséges és ajánlott tevékenységek: Alapvetően fontos az élőhelyeik nyílt, fátlan állapotban tartása, a gypfeltörések megakadályozása, a szántók visszagyepesítése, az invazív keskenylevelű ezüstfa, bálványfa, akác, nyugati ostorfa eltávolítása, a kemikáliák használatának minimalizálása, a szegélyzónák kialakítása. A féreghajtó szereket (pl. ivermectin) nagyon körültekintően szabad csak használni, mivel azok a legelőre kijutva súlyosan károsítják a rovarvilágot. A féreghajtó szeres kezelést a kihajtás előtt legalább hat héttel korábban kell elvégezni ahhoz, hogy az állatok annak hatóanyagait a legelőn már ne tudják üríteni.

Ajánlott irodalom: MERKL & VIG 2009, MERKL & KOVÁCS 1997

SZÉL GYÖZŐ & BÉRCES SÁNDOR